

STAY HOME: Hjemmet under coronakrisen – og bagefter

*Af projektleder og professor, ph.d., dr.theol. Mette Birkedal Bruun
og redaktør og cand.mag. Niels Jager Nykrog*

“Bliv Hjemme!” Under coronakrisen har hjemmet fået en nøglerolle, men det er også kommet under pres. Nedlukning og selvisolation har givet hjemmet nye opgaver som bl.a. skole, arbejdsplads, kirkerum, motionscenter og socialt mødested på afstand og sat fokus på hjemmets funktioner, grænser, modstandskraft og sårbarhed. Skellet mellem offentligt og privat er på en gang blevet mere porøst og mere uigennemtrængeligt, og intensiverede digitale praksisser har rykket ved eksisterende grænseflader. Videomøder inviterer omverdenen ind i vores stuer, og smitteopsporingsteknologier deler borgernes informationer på nye måder. Samtidig lukker husstande sig om sig selv med ensomhed og eskalering af familiekonflikter til følge. Coronakrisen har synliggjort hjemmets styrker og svagheder og vist, hvordan det multifunktionelle hjem er en kompleks konstellation af bl.a. rumlige, sociale, eksistentielle og digitale faktorer. Forskningsprojektet *STAY HOME: Hjemmet under coronakrisen – og bagefter*, som har til huse ved

Det Teologiske Fakultet, undersøger, om krisen har givet os indsigter vedrørende hjemmet og det liv, der leves der, som på længere sigt kan bidrage til at skabe bedre hjem.

Krisen har fremkaldt en intens og vigtig indsats inden for fx epidemiologi- og vaccineforskning og makroperspektiver vedrørende tillid mellem borger og stat. *STAY HOME* er drevet af en ambition om at vise, at også human- og åndsvidenskaberne samt tilstødende fagligheder har noget at bidrage med, når mennesker er i krise. Erfaringen af hjemmets nye rolle er på en gang almenmenneskelig og individuel, og der er brug for videnskabelige perspektiver, der kan gribe begge dele. I projektet indsamler og analyserer forskere fra teologi, arkitektur, familiehistorie og IT-sociologi erfaringer fra coronakrisen med det formål at styrke fremtidens hjem. Projektet er finansieret af Carlsbergfondet med en bevilling på 6,1 mio. kr., og de første forskere gik i gang i september 2020.

Danskernes erfaringer

STAY HOMEs forskere dokumenterer og undersøger erfaringer med og i hjemmet indhentet under krisen. Partnerprojekterne *Deltagelsens Grammatik* (IT-Universitetet, København og Aalborg Universitet) og *Dage med corona* (Nationalmuseet) har siden april foretaget interviews og indsamlet dagbogsnotater om danskernes liv under coronakrisen. Dette materiale supplerer vi med interviews med bl.a. ansatte på Danners kvindecentre og Børnetelefonen. Disse arkiver danner grundstammen i forskernes samarbejde om udvalgte cases, og de enkelte forskere bruger dem som afsæt for deres individuelle arbejde, som udføres i tråd med de involverede fagfelters traditioner og metoder.

“Hjem” er et rum. Men det er også en følelse, en erfaring og en ramme om forskellige dynamikker og praksisser. STAY HOMEs forskerhold orienterer sig mod fælles cases. Vi er endnu kun i begyndelsen, og spørgsmålene er flere end svarene, men efterhånden som forskerne lærer hinandens tilgange at kende ved de ugentlige møder, vil deres respektive spørgsmål og svar begynde at belyse hinanden. Det kunne være spørgsmål forankret i en arketyrisk lejlighed på 60 m² – en almindelig dansk boligtype, der kan blive udfordret, hvis den skal rumme en hel families aktiviteter. Arkitekten fokuserer på, om beboerne kan bevæge sig ubesværet mellem fælles samvær og individuel fordybelse, samler hjemmet sig om et alrum, eller skal vi i stedet prioritere afkroge og tærskelzoner? Familiehistorikeren spørger til de sociale og følelsesmæssige spændinger, der former livet i lejligheden. IT-sociologen interes-

serer sig fx for, hvordan erfaringen af lejligheden som fysisk rum ændrer sig, når computerskærme bliver portaler ud til arbejdslive og skole? Hvad betyder teknologien for oplevelsen af det hjemlige og det private? Teologiske spørgsmål angår fx beboernes eksistentielle og trosmæssige overvejelser og udfordringer.

En anden delt case er mulige sammenhænge mellem hjemmets multifunktionalitet og faldet i indberetninger vedrørende omsorgssvigt. Når børn ikke kommer i skole, og voksne ikke møder på en arbejdsplads, er det sværere for lærere og kolleger at opdage tegn på vanrøgt og overgreb. For nogle er hjemmet blevet mere hermetisk lukket under coronakrisen. Måske er der ligefrem sket en stigning i overgreb. Hvad betyder de fysiske rammer for disse forhold? Er der brug for nye, fx digitale, indberetningsmåder? Hvor går grænserne for den enkeltes ansvar for næsten? I disse analyser deler forskerne en interesse for betydningen af sociale skel: Hvilke hjem har været hårdest ramt under krisen, og hvilke er sluppet lettere? Hvilke materielle, sociale, eksistentielle og digitale faktorer har indflydelse på disse forskelle?

Forskningshold

STAY HOMEs forskningshold består af en forskergruppe på tre ph.d.-studerende, teolog Anne-Milla Wichmann Kristensen, IT-sociolog Katja Sara Pape de Neergaard og familiehistoriker Katrine Rønsgis Larsen samt adjunkt i arkitektur, Nicholas Thomas Lee og redaktør Niels Jager Nykrog. Foruden projektleder Mette Birkedal Bruun består følge- og vejledergruppen af familiehistoriker Karen Vallgård (lektor ved SAXO-Instituttet,

Københavns Universitet), IT-forsker Brit Ross Winthereik (Professor ved IT-Universitetet og leder af Center for Digital Velfærd) og arkitekturhistoriker Peter Thule Kristensen (Professor ved Det Kongelige Akademi, Arkitektskolen og programleder for *Spatial Design*) samt lektor i dogmatik Johanne Stubbe Teglbjærg Kristensen (Det Teologiske Fakultet), som er hovedvejleder for Anne-Milla Wichmann Kristensen. Et perspektivpanel bestående af danske forskere vil bistå med at udfordre metoder og hypoteser, og en international referencegruppe sikrer sammenhæng mellem et dansk fokus og et internationalt forskningsperspektiv.

Fortid og nutid

STAY HOMEs tværfaglige arbejde udspringer af forskningen ved Grundforskningscenteret Centre for Privacy Studies (PRIVACY). PRIVACY-forskerne arbejder på tværs af kirke, arkitektur-, idé-, rets- og socialhistorie, når de undersøger begrebet om det private i perioden 1500-1800. STAY HOME er inspireret af PRIVACYs integrerede tværfaglighed, men også det historiske perspektiv har påvirket opbygningen af projektet. Når vi studerer historiske hjem, er det naturligt at undersøge sammenhænge mellem familiestrukturer, rum, tro og teknologi, men når vi studerer vores samtid, virker dén faglige konstellation pludselig ret vild, fordi fagene og deres genstandsfelter er så indbyrdes forskellige. På STAY HOME mener vi, at også en samtidsanalyse kan have gavn af det historisk inspirerede helhedsperspektiv. Derfor indgår der også syv postdocs fra PRIVACY i STAY HOMEs forskningshold. De bidrager med historiske vinkler på bl.a. det

multifunktionelle hjems tærskler og zoner, magtstrukturer i hjemmet, forholdet mellem offentligt og privat troliv samt hjemmets regulering som et mellemværende mellem stat og borger.

Forskning og formidling

STAY HOMEs faglige ambition er at opnå videnskabelige indsigter inden for hver af de involverede fagligheder. Der skal udarbejdes ph.d.-afhandlinger, der kan stå distancen i de respektive fagfelter, og projektets arkitekt vil udvikle arkitekturmodeller, der honorerer kravene til *research by design*. Arbejdet med de fælles cases løber på tværs af disse individuelle indsatser. Derudover har vi forpligtet os til at bringe vores forskning i udveksling med diskussioner uden for akademiske miljøer. Projektets redaktør har bl.a. til opgave at udvikle relevante måder at formidle teologisk, humanistisk, teknologisk og arkitektonisk forskning og samspillet imellem dem på. Vores mål er, at denne forskningsformidling ikke primært skal fokusere på entydige sammenhænge og endegyldige resultater, men indgå i en velfunderet diskussion af, hvad viden er, hvordan forskning foregår, og hvordan de involverede fagfelter kan bidrage til udformningen af fremtidens hjem.

Teologi og tværfaglighed

I STAY HOMEs systematisk teologiske ph.d.-projekt undersøger Anne-Milla Wichmann-Kristensen, hvordan coronakrisen påvirker mennesker eksistentielt. Projektet tager udgangspunkt i empiri indsamlet under krisen, som Anne-Milla vil analysere ved hjælp af Paul Tillich (1886-1965) begreber om krise og angst. Tillich forbinder eksistentielle spørgsmål

med kristne svar, han beskriver forholdet mellem Gud og menneske ved korrelation – en vekselvirkning mellem det eksistentielle og det teologiske. Spørgsmålene og svarene har, ifølge Tillich, gennem historien antaget forskellige former: død/liv (oldtid), skyld/soning (middelalderen), fremmedgørelse/identitet (19. årh.) og meningsløshed/mening (20. årh.). Grundspørgsmålene bliver: *Hvad er formen i det 21. århundrede? Har coronakrisen sat fokus på denne grundform?*

Coronakrisen har medført, at arrangementer og begivenheder, der normalt foregår i offentlige og fælles rum, bliver aflyst eller gennemført på sociale medier, mens alle sidder hjemme. Projektet fokuserer, med Tillichs angst- og krisebegreb som linse, på angsten i mennesket under coronakrisen, herunder angsten for at gå glip af ting, den såkaldte FOMO (*fear of missing out*), som måske er blevet ambivalent. Der har været en frygt for at gå glip af arrangementer, der aldrig skete, måske en frygt for at gå glip af tid eller menneskelige relationer. Samtidig taler flere om, at de aldrig har været så lidt bange for at gå glip af ting som under corona, fordi der ikke sker noget, og alle er hjemme.

Ligesom PRIVACY hviler STAY HOME på en ambition om at bringe teologisk kernefaglighed i spil med andre akademiske fagligheder og samfundsmæssige udfordringer. I PRIVACY fokuserer kirkehistorikernes arbejde fx på

receptionshistorien for Mt 6,6 – “Men når du vil bede, så gå ind i dit kammer, og luk din dør, og bed til din fader, som er i det skjulte” – og den tidlig moderne brug af Salmernes Bog (se Søren Frank Jensens bidrag i dette nummer). I det tværfaglige arbejde bringes den kirkehistoriske forskning i dialog med fx arkitekturhistorikernes forskning i rum, zoner og tærskler, retshistoriens arbejde med grænsedragning mellem offentligt og privat i teori og praksis, idéhistorikernes viden om magt, frihed og borgerskab samt socialhistorikerens indsigt i sociale praksisser på tværs af køn og klasser. I PRIVACY sætter vi det historiske arbejde i samtale med forskning i aktuelle *privacy*-problematikker (overvågning, DNA-register, menneskerettigheder o.a.) og ser, at vi med vores viden om historiske privathedstematikker kan bidrage til at perspektivere et felt, der ofte samler sig om teknologiske og økonomiske interesser.

I STAY HOME har både den tværfaglige ambition og det aktuelle engagement fået et ekstra nøk. Den tværfaglige constellation er mere kompleks, og en igangværende krise er et andet genstandsfelt end den tidlig moderne periodes alt andet lige ret stabile kilder. Det er relevant for teologifaget at være med i den type undersøgelse – og vigtigt for samfundet, at teologer byder ind med forskning også i denne sammenhæng.